

NOKTA-İ NAZAR

Felsefe Bilim İlişkisi

Fatma Ülkü Selçuk

Bu yazı, Atılım Üniversitesi İz Dergisinin 6. sayısında, sayfa 43'te, Mayıs 2008'de yayınlanmıştır

Çok değil, insanın yeryüzü medeniyetinin binlerce yıllık tarihinin son bir iki yüzyılında, bilimler arası kompartımanlaşmanın getirdiği hızlı ilerleme ile beraber, gerçekliğe yönelmiş farklı nazarlardan ırak kalmanın bilimin yüreğine saplanıp kaldığı ok sahne almaktadır. Bu ok, dünyanın üniversitelerine öyle bir saplanmıştır ki; enikonu her bilgi dalının kendisine ait *katı* bir dili, o dalın sözü geçenlerince kabul görmüş *egemen* bir yolu ve kendini diğerlerinden ayıran *kabuk bağlamış* sınırları vardır. Böylelikle, bilgi dalları, 'kendini hapsedme hastalığı'na tutulmuştur.

Gerçeklik ise tektir. Bilgi dalları içinden bilimsel üretim, gerçekliğin 'teori (seyir)' etkinliğiyle farklı *biçimlerde* resmedilmesinden ibarettir. Teknik üretim ise çizilen resme detay, renk katmakta; bu yolla, insana dair araç ve gereçler geliştirmektedir. Bilişsel kapasitesi, bir insanın, dünyada birikmiş bilginin tamamını işleyip katkı yapmasına bugün için izin vermemektedir. Akademi, bilişsel sınırlılıkların zorunlu bir ürünü olarak kompartımanlara bölünmektedir. Bu kompartımanlaşmanın, daha iyi görebilme *amacı* için bir *araç* olduğu unutulurak, *kendi içinde bir amaç* haline getirilmesi ise; bilimsel ilerlemeyi *yokuşa* sürmektedir. Akliselim sahiplerinin, geçtiğimiz yüzyılın çehresine hâkim olan akademik bölümlenmenin ilerletici etkisinin engele dönüşmekte olduğunu fark ederek, disiplinler arası çalışmalarda direktmesi bu sebeptendir. Disiplinler arası çalışmalar ile ressam, yeni perspektifler kazanmakta; gerçekliğin resmini, melezlenerek yenilenmiş bir gözlükten bakarak çizmeye yöreklendirilmektedir.

Peki, bilimde dogmalara hiç mi yer yoktur? Önce, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde, 'dogma'nın anlamına bakalım: 1. Belli bir konuda ileri sürülen bir görüşün sorgulanamaz, tartışılmaz gerçek olarak kabul edilmesi. 2. (*felsefede*) Doğruluğu sınanmadan benimsenen, bir öğretinin veya ideolojinin temeli yapılan sav, nas, inak. Kabul etmeli ki, her teori (seyir etkinliği) bazı belitleri (aksiyomları) temel alır. Bilimcilerin ve felsefecilerin kabul ettiği üzere, başka türlü, bilim olanaklı olmazdı. Gerçekten de bilimsel etkinlik, oluşlar (fenomenler/görüngüler) arasında olduğu *varsayılan düzenin* ilkelerini/ilkesini keşif yönünde atılan adımlardan meydana gelir.

İşte, felsefe, burada devreye girer. Salt adımların hangi *yolu* izlemesi gerektiğine dair 'bilim felsefesi' adı verilen daldan ibaret olarak değil ama... Bilmeye ve ilkeleri keşfe dair her yorum, her yenilenmiş bakış, felsefi etkinliği içinde barındırır. Felsefe, yaşama içkindir. Bilgelik sevgisidir. Bilimdeki sevgilidir. Felsefe, bilimi olanaklı kılandır. Yeniliğe açandır. İş ki felsefe törenlere tutsak edilmeye! Yazık ki bugünün dünyasında çoğu üniversitesinin felsefe bölümü, diğer bilgi dallarının muzdarip olduğu 'kendini hapsedme hastalığı'ndan malûl bir kenarda varlığını sürdürmeye gayret etmektedir. Oysa açıktır ki 'insan doğası', 'varlık', 'zaman' gibi konularda fizik, kimya, biyoloji, psikoloji, antropoloji gibi *bilim* kabul edilen dalların üretiminden yararlanmak; yazarken, bu ürünlere korkusuzca, çekinmeksizin göndermede bulunabilmek, *felsefi ilerlemenin* anahtarlarındandır.

İstisnalar ihlal halinde ise de dünya üniversitelerine bugün hâkim olan seyirlik; törenselliğin, bilime ve bilgelik sevgisine galip gelmekte olduğu bir manzaradır. Bir tezin ‘felsefe bölümü ürünü’ sayılabilmesi için, diğer dalların bulgularından köşe bucak kaçması, mümkünse bunlara hiç göndermede bulunmaması beklenmektedir. O kadar ki, ‘beyin’ kelimesini kullanmak bile kimi otoritelerce yasak edilmektedir. Yenilenmiş bir nokta-i nazar eşliğinde kuramsal tutarlılık ve güçlü çözümlene araçları sunan bir ürün ortaya koyarak kabuk bağlamış bilgi dallarının sınırlarını ihlal etmekte ısrarcı olan bir melez ise, bilme aşkıyla muzdarip itilmeye hazır bir cüretkâr, cüzamlı muamelesiyle muzdarip maceraya atılmış bir ihtilalci olmayı göze almaktadır. Bilim, sınırların ihlalini göze alan korkusuzların ürünüdür. 21. yüzyıl aklı, akademiye, kabukları nasırlanmış bilgi dallarının sınırlarını ihlale çağırılmaktadır. Törenselliğin düşman kıldığı felsefe ile bilim, ih-ti-lalci kanallardan birbirine sızmakta; bilgelik sevgisiyle doğurarak süzölmeye hazırlanmaktadır.